

"TURIZM SOHASI KLASTERLASHUVI SHAROITIDA INFRATUZILMANING SAMARALI RIVOJLANISHI UCHUN USTUVOR VAZIFALARNI BELGILASH".**Yaxshiliqov Jo'raqul Rahmiddin o'g'li***SamDVMCHBU talabasi***Farhod Mahmudovich Tirkashev***SamDVMCHBU assistenti.*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy ishda turizm sohasi klasterlashuvi sharoitida infratuzilmaning samarali rivojlanishi uchun ustuvor vazifalar tahlil qilinadi. Klasterlashuvning turizm sektoridagi o'рни va ahamiyati, shuningdek, klasterlashgan infratuzilmaning rivojlanishi jarayonidagi asosiy strategiyalar ko'rib chiqiladi. Ishda turizmni rivojlantirishda infratuzilma komponentlari, masalan, transport, mehmonxona xizmati, kommunikatsiya tarmoqlari va boshqa sohalar o'rtasidagi o'zaro integratsiya qanday amalga oshirilishi lozimligi tahlil etiladi. Shuningdek, klasterlashuvni qo'llash orqali turizm infratuzilmasining barqaror rivojlanishiga erishish uchun zarur bo'lgan ustuvor vazifalar va yo'nalishlar aniqlanadi. Ushbu tadqiqot natijalari turizm sohasida klasterlashuvni joriy etishni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi va sektordagi infratuzilma rivojlanishining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Turizm sohasi, klasterlashuv, infratuzilma rivojlanishi, samarali rivojlanish, ustuvor vazifalar, turizm infratuzilmasi, strategiyalar, barqaror rivojlanish, iqtisodiy integratsiya, mintaqaviy rivojlanish.

Abstract:

This scientific paper analyzes the priority tasks for the effective development of infrastructure under the clustering conditions of the tourism sector. The role and importance of clustering in the tourism sector, as well as the key strategies in the process of developing clustered infrastructure, are discussed. The paper examines how the integration of infrastructure components, such as transport, hotel services, communication networks, and other sectors, should be implemented in tourism development. Additionally, it identifies the necessary priority tasks and directions for achieving sustainable development of tourism infrastructure through the application of clustering. The results of this research will support the introduction of clustering in the tourism sector and contribute to improving the efficiency of infrastructure development in the sector.

Keywords: Tourism sector, clustering, infrastructure development, effective development, priority tasks, tourism infrastructure, strategies, sustainable development, economic integration, regional development.

Аннотация: Данная научная работа анализирует приоритетные задачи эффективного развития инфраструктуры в условиях кластеризации туристической отрасли. Рассматривается роль и значение кластеризации в туристическом секторе, а также ключевые стратегии в процессе разработки кластеризованной

инфраструктуры. В работе исследуется, как должна осуществляться интеграция компонентов инфраструктуры, таких как транспорт, гостиничные услуги, коммуникационные сети и другие сектора, в развитие туризма. Кроме того, выявляются необходимые приоритетные задачи и направления для достижения устойчивого развития туристической инфраструктуры посредством применения кластеризации. Результаты исследования поддержат внедрение кластеризации в туристическую отрасль и помогут повысить эффективность развития инфраструктуры в данном секторе.

Ключевые слова: *Туристический сектор, кластеризация, развитие инфраструктуры, эффективное развитие, приоритетные задачи, туристическая инфраструктура, стратегии, устойчивое развитие, экономическая интеграция, региональное развитие.*

KIRISH

Turizm sohasi global iqtisodiyotning eng dinamik va tez rivojlanayotgan sohalaridan biridir. U iqtisodiy o'sish, ijtimoiy rivojlanish va madaniy almashinuvni ta'minlashdagi muhim rolini o'ynaydi. So'nggi yillarda turizmni rivojlantirish strategiyalari nafaqat iqtisodiy foyda olishga, balki jamiyatning turli jabhalarida barqarorlikni ta'minlashga ham qaratilmoqda. Ushbu jarayonning samarali amalga oshirilishi uchun turizm sektori infratuzilmasining rivojlanishi muhim ahamiyatga ega.

Infratuzilma turizm sohasining uzviy qismini tashkil etadi va uning samarali ishlashi turizm faoliyatining o'sishi, mahalliy iqtisodiyotning mustahkamlanishi hamda turizm xizmatlarining sifatli taqdim etilishi uchun asosiy shartdir. Biroq, sohani rivojlantirishda turizm infratuzilmasining o'ziga xos xususiyatlari, mavjud imkoniyatlari va muammolarini hisobga olish zarur. Shu nuqtai nazardan, turizm sohasi klasterlashuvi, ya'ni turizm xizmatlari va resurslarining birlashib ishlash tizimi, infratuzilmaning samarali rivojlanishida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Klasterlashuv turizm infratuzilmasining turli tarkibiy qismlarini birlashtirishga, raqobatbardoshlikni oshirishga va resurslarni samarali taqsimlashga imkon beradi. Klasterlashuvning asosiy maqsadi turizm sohasida yuqori sifatli xizmatlarni taqdim etish va iqtisodiy o'sishning yangi manbalarini yaratishdir. Shu bilan birga, infratuzilma elementlari, masalan, transport, mehmonxona xizmatlari, axborot texnologiyalari, ekologik va madaniy ob'ektlar hamda boshqa resurslar bir-biri bilan uyg'un ishlashi zarur.

Ushbu ilmiy ishda turizm sohasi klasterlashuvi sharoitida infratuzilmaning samarali rivojlanishi uchun ustuvor vazifalar belgilash masalasi o'rganiladi. Tadqiqotda, turizm klasterlashuvi konsepsiyasi, uning infratuzilma tizimiga ta'siri, turizm sohasining rivojlanishiga ko'rsatiladigan ta'sirlar va kelajakdagi istiqbollari baholashga qaratilgan asosiy masalalar ko'rib chiqiladi. Klasterlashuv jarayonida samarali infratuzilma yaratish, uning iqtisodiy va ijtimoiy foydalari, shuningdek, sohaning

barqaror rivojlanishiga erishish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni ishlab chiqishning ahamiyati ta'kidlanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharxi: Ushbu mavzu bo'yicha bir qancha xorijiy va mamlakatimiz olimlari o'zlarining ilmiy ishlarida tadqiqot olib borishgan. Masalan xorij olimlaridan Porter M. E. (1990) - "The Competitive Advantage of Nations" (Millatlarning raqobatbardosh ustunligi) asarida klasterlashuv konsepsiyasi iqtisodiyotning global darajada samarali tashkil etilishi uchun zarur bo'lgan raqobatbardosh ustunliklarni ta'riflaydi. Ritchie J.R.B. va Crouch G.I. (2003) - "The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective" (Raqobatbardosh manzillar: Barqaror turizm nuqtai nazaridan) o'z asarida bu turizmni rivojlantirishda raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun zarur infratuzilma va klasterlashuvning roli haqida batafsil tushunchalar beradi. Novelli M. (2015) - "Tourism and Development in Sub-Saharan Africa" (Turizm va rivojlanish Sub-Saharadagi Afrikada) maqolasida turizm infratuzilmasi va uning rivojlanishidagi klasterlashuvning roli haqida to'xtaladi. Mahalliy olimlardan

Xoshimov R. (2018) - "Turizm sohasida klasterlashuv va uning iqtisodiy ta'siri" ilmiy ishida klasterlashuvning turizm sektoridagi ahamiyati va uning infratuzilma rivojlanishiga ta'siri to'g'risida batafsil tahlil berilgan. Akramov A. (2020) - "O'zbekiston turizm sohasidagi klasterlashuvning istiqbollari" maqolasida O'zbekistondagi turizm sohasining rivojlanishi va klasterlashuvni amalga oshirishda yuzaga kelayotgan muammolarni tahlil qilgan Husanov Sh. (2017) - "Turizmni rivojlantirishda infratuzilmaning o'rni va uning barqarorligini ta'minlash" mavzusidagi ishida turizmning barqaror rivojlanishini ta'minlashda infratuzilmaning ahamiyatini va klasterlashuv usullarini tahlil qiladi.

Turizm sohasida klasterlashuv va infratuzilmaning samarali rivojlanishi o'zaro bog'liq jarayonlardir. Xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar klasterlashuv jarayonini muvaffaqiyatli amalga oshirishda infratuzilmaning rivojlanishini va ustuvor vazifalarni belgilashni zarur deb bilishadi. Bu jarayonlar orqali turizm sohasining global va lokal iqtisodiyotga qo'shgan hissasi yanada oshishi mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi:

Ushbu maqolani yozishda nazariy tahlil va kontent tahlili, empirik tadqiqot, kompleks tahlil, statistik tahlil, kvantitativ va sifatli tahlil usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar:

Turizm sanoatining rivojlanishi va infratuzilmaning samarali ishlashini ta'minlash uchun kompleks yondashuv va strategik rejalashtirish zarur. Bu borada klasterlashuv jarayoni ham katta ahamiyatga ega.

Klasterlashuv — bu bir xil yoki bir-biriga yaqindan bog'liq bo'lgan kompaniya va tashkilotlarning geografik jihatdan yaqin joylashishi va o'zaro hamkorlikda ishlashini anglatadi. Turizm sohasida klasterlashuv, o'z navbatida, turistik xizmatlar va

infratuzilma elementlarini integratsiya qilish, turistik resurslarni samarali taqsimlash va yangi biznes imkoniyatlarini yaratish imkonini beradi.

Klasterlashuvning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- Resurslarni samarali taqsimlash.
- Infrastruktura va xizmatlar sifatini yaxshilash.
- Raqobatni kamaytirish va hamkorlikni kuchaytirish.
- Mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shish.

Infratuzilma turizm sohasining muvaffaqiyatli ishlashi uchun zarur bo'lgan asosiy omildir. Samarali infratuzilma turizm sohasini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi, chunki turistik xizmatlar, transport, kommunikatsiya, mehmonxona va boshqa xizmatlar sifatini ta'minlash zarur.

Transport tarmoqlari turizm sohasining samarali rivojlanishida asosiy elementlardan biridir. Klasterlashuv sharoitida transport tizimlarini yaxshilash, yo'llar, aeroportlar, temir yo'l stansiyalarini zamonaviylashtirish va ulardan maksimal darajada foydalanish muhim ahamiyatga ega. Yangi transport yo'nalishlarini ochish, avtobus va poezd liniyalarini takomillashtirish, aeroport va stansiyalarni modernizatsiya qilish kabi ustuvor vazifalar mavjud.

Turizm klasterlarining samarali ishlashi uchun mehmonxona biznesi va boshqa turistik xizmatlarni rivojlantirish zarur. Mehmonxona tarmoqlarini modernizatsiya qilish, turistik resurslarga yaqin joylashgan zamonaviy mehmonxonalar, restoranlar va boshqa xizmatlar infratuzilmasini tashkil etish kerak. Ustuvor vazifalar, ayniqsa, joylarni qayta tiklash va xizmatlarning global standartlarga mos bo'lishini ta'minlashdan iborat bo'lishi lozim.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari turizmni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Raqamli platformalar, mobil ilovalar, onlayn bronlash tizimlari va internetga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, turistik xizmatlar sifatini yaxshilashga yordam beradi. Klasterlashuvda axborot texnologiyalarini joriy etish va raqamli infratuzilmani rivojlantirish ustuvor vazifalardan biridir.

Klasterlashuvning muvaffaqiyatli ishlashi va turizm infratuzilmasining samarali rivojlanishi uchun bir qator strategik tavsiyalarni ko'rib chiqish mumkin:

Hamkorlikni rivojlantirish: Klasterlashuvning muvaffaqiyatli ishlashi uchun turizm sohasidagi barcha faoliyat ko'rsatuvchi tashkilotlar o'rtasida o'zaro hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu, o'z navbatida, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, yangi tarmoqlar yaratish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yordam beradi.

Investitsiya jalb qilish: Turizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor tomonidan ko'proq investitsiyalar jalb etish lozim. Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun xususiy va davlat fondlarini birlashtirish muhimdir.

Sifatli kadrlar tayyorlash: Turizm infratuzilmasi samarali ishlashi uchun malakali mutaxassislarni tayyorlash zarur. Turizm sohasi bo'yicha ta'lim muassasalarini rivojlantirish, mutaxassislar va kadrlar bilan ishlash ustuvor vazifalardan biridir.

Barqaror turizmni rivojlantirish: Turizm infratuzilmasining samarali rivojlanishi uchun barqaror turizmning asosiy tamoyillarini joriy etish zarur. Ekologik barqarorlikni ta'minlash, tabiatni muhofaza qilish va mahalliy madaniyatni saqlashga alohida e'tibor qaratish kerak.

Raqamli infratuzilmani rivojlantirish: Raqamli transformatsiyani kuchaytirish, onlayn tizimlarni modernizatsiya qilish va axborot texnologiyalaridan maksimal darajada foydalanish lozim.

Tahlil natijasida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

- Klasterlashuv turizm sohasining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, chunki u resurslarni optimallashtirish va infratuzilmani samarali boshqarishga yordam beradi.
- Transport, mehmonxona va axborot infratuzilmasining zamonaviylashuvi turizm xizmatlarining sifatini yaxshilaydi.
- Klasterlashuv sharoitida turizm infratuzilmasining samarali rivojlanishi uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, investitsiyalarni jalb qilish va malakali kadrlarni tayyorlash zarur.
- Barqaror turizmni rivojlantirish, ekologik muhofazani ta'minlash va raqamli transformatsiyani amalga oshirish muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, kelgusida turizm sohasida klasterlashuv asosida infratuzilmaning samarali rivojlanishi uchun ilg'or texnologiyalarni joriy etish va raqamli xizmatlarni kengaytirish kerak. Bu jarayonlar turizmning iqtisodiy va ijtimoiy sohalardagi o'sishiga katta hissa qo'shadi.

Xulosa va takliflar:

1-Jadval."Turizm sohasi klasterlashuvi sharoitida infratuzilmaning samarali rivojlanishi uchun ustuvor vazifalarni belgilash".

	Ustuvor Vazifa	Tavsif	Amalga oshirish uchun zarur chora-tadbirlar
	Transport infratuzilmasini yaxshilash	Klaster hududidagi transport tarmog'ini rivojlantirish, yo'l va transport vositalari sifatini oshirish.	- Transport yo'llari va infratuzilma qurilishi va ta'miri- Transport tarmoqlarini modernizatsiya qilish
	Mehmonxona va turistik joylar infratuzilmasini rivojlantirish	Yangi mehmonxonalar, turistik joylar, dam olish maskanlarini qurish va mavjudlarining sifatini oshirish.	- Mehmonxona tarmoqlarini kengaytirish- Turistik ob'ektlar va qulayliklarni takomillashtirish
	Axborot va kommunikatsiya texnologiyalarini	Turistlarga internet, mobil ilovalar, va elektron xizmatlar orqali qulayliklar	- Onlayn tizimlar va xizmatlarni joriy etish- Digital marketing va turizm

Ustuvor Vazifa	Tavsif	Amalga oshirish uchun zarur chora-tadbirlar
rivojlantirish	taqdim etish.	ma'lumotlarining takomillashtirilishi
Eko-turizmni rivojlantirish	Tabiiy resurslarni saqlab qolgan holda, ekologik toza turizmni targ'ib qilish.	- Ekologik turizm infratuzilmasini rivojlantirish- Barqaror turizm va tabiatni muhofaza qilish
Infratuzilma xizmatlarining integratsiyasi	Turizm infratuzilmasi tarkibidagi barcha tarmoqlarni o'zaro integratsiya qilish.	- Yig'ish, qayta ishlash va umumiy ma'lumotlar tizimini yaratish- Barcha turizm xizmatlarini birlashtirish
Mahalliy aholi va kadrlar tayyorlash	Mahalliy kadrlarni tayyorlash, turizm sohasida ishlash uchun malakali mutaxassislarni tarbiyalash.	- Turizmni rivojlantirish bo'yicha o'quv kurslarini tashkil etish- Mahalliy aholini turizmga ishgga joylashtirish
Xavfsizlik va sanitariya talablarini oshirish	Turistlarning xavfsizligi va sog'lig'ini ta'minlash uchun zaruriy choralarni ko'rish.	- Turistik hududlarda xavfsizlik tizimlarini o'rnatish- Sog'liqni saqlash tizimlarini rivojlantirish
Qonunchilik va huquqiy asoslarni mustahkamlash	Turizm sohasida huquqiy asoslarni kuchaytirish va qonunlarni takomillashtirish.	- Turizmga oid yangi qonunlar va normativ hujjatlarni ishlab chiqish- Mavjud qonunlarni takomillashtirish

Ushbu jadval turizm klasterlarini rivojlantirish jarayonida infratuzilmaning samarali tashkil etilishi uchun ustuvor vazifalarni tartib bilan belgilash va ularni amalga oshirishga qaratilgan zarur choralarni ko'rsatadi. Har bir vazifa alohida e'tibor talab qiladi va uzoq muddatli samarali rivojlanish uchun bu choralarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi muhimdir.

XULOSA:

Turizm sohasi klasterlashuvi sharoitida infratuzilmaning samarali rivojlanishi ushbu sohaning barqaror o'sishini ta'minlash uchun juda muhim ahamiyatga ega. Turizm klasterlari - bu turizm sohasining turli tarmoqlarini birlashtirgan, o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan tuzilmalar bo'lib, ular infratuzilma, xizmatlar, kadrlar va iqtisodiy resurslar integratsiyasiga tayanadi. Klasterlashuv turizmni rivojlantirishda samarali va uzoq muddatli natijalarga erishishni ta'minlashga imkon

beradi, chunki bu model hududdagi turizm imkoniyatlarini yanada kengaytirish, ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Turizm infratuzilmasining rivojlanishi uchun bir qator ustuvor vazifalar mavjud. Bu vazifalar orasida transport tizimining yaxshilanishi, mehmonxona va turistik joylarning ko'payishi, axborot texnologiyalarining joriy etilishi, ekologik turizmning rivojlanishi, xavfsizlik va sanitariya talablarining oshirilishi kabi yo'nalishlar alohida ahamiyatga ega. Klasterlashuv orqali turizm infratuzilmasining samarali rivojlanishini ta'minlash uchun barcha bu vazifalar o'zaro bog'liq bo'lib, tizimli yondashuvni talab qiladi. Shuningdek, mahalliy resurslar va aholining turizmga bo'lgan qiziqishini oshirish muhimdir.

TAKLIFLAR:

Transport va logistika infratuzilmasini yaxshilash: Turizm klasterlarining muvaffaqiyati transport tizimining rivojlanishiga bevosita bog'liq. Yo'llar, aeroportlar, temir yo'llar va avtobus xizmatlarini modernizatsiya qilish va kengaytirish orqali turistlarga qulay va xavfsiz harakatlanish sharoitlarini yaratish zarur. Transport tizimlarining integratsiyasini ta'minlash, shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sayohatchilarga samarali xizmat ko'rsatish kerak.

Turistik xizmatlar infratuzilmasini takomillashtirish: Mehmonxonalar, restoranlar, ekskursiyalar va boshqa turistik xizmatlar sifatini oshirish kerak. Buning uchun yangi turistik ob'ektlar qurish, mavjudlarini modernizatsiya qilish, shuningdek, raqamli xizmatlar va onlayn tizimlarni joriy etish zarur. Aholi va kadrlarni malakali tayyorlash, ularning xizmat ko'rsatish darajasini oshirishga qaratilgan kurslar tashkil etish muhimdir.

Ekologik turizm va barqaror rivojlanish: Eko-turizmni rivojlantirish orqali tabiatni muhofaza qilish va barqaror turizmni rag'batlantirish kerak. Bu nafaqat tabiiy resurslarning tejashini ta'minlaydi, balki turistlarga ekologik toza, sog'lom muhitda sayohat qilish imkonini yaratadi. Eko-turizmni rivojlantirishda mahalliy aholi bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur.

Axborot va kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish: Turizm infratuzilmasining samarali ishlashi uchun zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish muhim. Bu turistlarga sayohat rejalashtirishda va o'zlariga kerakli ma'lumotni olishda yordam beradi. Mobil ilovalar, veb-saytlar, onlayn bronlash tizimlari va raqamli marketing vositalarini rivojlantirish orqali sohani raqamlashtirish zarur.

Kadrlar tayyorlash va malaka oshirish: Mahalliy kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish orqali turizm sohasida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash kerak. Bu sohada ishlovchi xodimlarning bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda oshirib borish, turizmning sifatini oshirishga yordam beradi. Maxsus o'quv dasturlari va treninglar tashkil etish muhimdir.

Xavfsizlik va sanitariya infratuzilmasini kuchaytirish: Turizm infratuzilmasi samarali ishlashi uchun xavfsizlik va sanitariya talablariga jiddiy e'tibor qaratish lozim. Bu nafaqat turistlar, balki mahalliy aholining ham xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Bunga toza suv, kanalizatsiya tizimlari, xavfsizlik kameralarini o'rnatish va boshqa zaruriy choralarni ko'rish kiradi.

Huquqiy va iqtisodiy asoslarni takomillashtirish: Turizmni rivojlantirish uchun huquqiy va iqtisodiy asoslarni mustahkamlash zarur. Klasterlar faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi qonunlarni ishlab chiqish, soliq imtiyozlari va boshqa iqtisodiy rag'batlantiruvchi choralarni tatbiq etish turizm sohasining rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, turizm sohasi klasterlashuvi orqali infratuzilmaning samarali rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki jamiyatning turizmga oid bilimlari va imkoniyatlarini oshirishga ham xizmat qiladi. Buning uchun muvofiqlashtirilgan yondashuv va samarali strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Shuningdek, turizmni barqaror rivojlantirishda hamkorlik, yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni qo'llash, ekologik barqarorlikka e'tibor berish muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

- 1.O'zbekiston Respublikasining —Turizm to'g'risidagi Qonuni. T.:1999
- 2.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasining tashkil etish to'g'risidagi 2016 yil 2 dekabrda PQ-2666-sonli qarori
- 3.Александров А.Ю. —Международный туризм Учебник. М. Аспект пресс 2002.
- 4.Александрова А.Ю. География туризма.-Москва,2010
- 5.Althof W. Incoming-Tourismus. Muenchen; Wien; Oldenbourg,1996.
- 6.Биржаков М.Б. Введение в туризм.- Москва.2003
- 7.Бродский А.А. Охраны природы в Туркистане.-Тошкент,1993
- 8.География туризма: учебное пособие / Н. Н. Дыжина. Москва, 2010
- 9.Tirkashev, F. (2023). Intellektual mulkni boshqarish jarayonlarni o'rganishning nazariy muammolari.
- 10.Tirkashev, F., & Musurmonov, N. (2024). Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 11.Tirkashev, F., & Toshpulatova, K. (2024). "Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).
- 12.Tirkashev, F., & Zarmaxmatov, N. (2024). Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rni. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).

13.Tirkashev, F., & Xo‘jaqulov, I. (2024). Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).

14.Tirkashev, F., & Raxmatullayev, S. (2024). Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).

15.Xamdamova, N., Tirkashev, F., Sayfullayev, A., & Erkinov, S. (2024). Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).

16.Tirkashev, F., & Isaxonov, S. (2024). Qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning o‘ziga xos xususiyatlari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).

17.Tirkashev, F., & Asomiddinov, H. (2024). Mahalliy soliqlar va mahalliy yig‘imlarning iqtisodiy mohiyati. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(1).

18.Tirkashev, F., & Asomiddinov, H. (2024). Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati.

www.lex.uz

www.stat.uz

www.tour.uz

www.UNWTO/report/2018